

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ
КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ОСВІТИ, НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ

В И С Н О В О К

До протоколу № 112
від 11 січня 2023 року

до проекту Закону України
про внесення змін до Закону України
“Про вищу освіту” щодо розширення прав органів студентського
самоврядування та забезпечення прав здобувачів вищої освіти
(реєстр. № 6313-1 від 03.12.2021)

За дорученням Голови Верховної Ради України Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій 11.01.2023 р (протокол № 112) розглянув проект Закону України про внесення змін до Закону України “Про вищу освіту” щодо розширення прав органів студентського самоврядування та забезпечення прав здобувачів вищої освіти (реєстр. № 6313-1 від 03.12.2021), поданий народним депутатом України Гришиною Ю.М. та іншими народними депутатами України, і зазначає таке.

Зазначений законопроект є альтернативним до проекту Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про вищу освіту” щодо розширення прав органів студентського самоврядування” (реєстр. № 6313 від 18.11.2021).

У пояснювальній записці до законопроекту визначено, що метою законопроекту є законодавче забезпечення права органів студентського самоврядування на самостійне провадження всіх видів діяльності, передбачених Законом України “Про вищу освіту” та положенням про студентське самоврядування закладу вищої освіти, права всіх здобувачів освіти на участь у діяльності органів громадського самоврядування закладу вищої освіти та його структурних підрозділів, учених рад закладу вищої освіти та структурних підрозділів, виборах керівника закладу вищої освіти.

Для досягнення цієї мети передбачається внесення змін до статей 34, 36, 38, 39, 40, 42, 46, 62, 63 Закону України “Про вищу освіту” у частині забезпечення

реалізації прав органів студентського самоврядування та здобувачів вищої освіти.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України висловило до законопроекту такі зауваження.

1. Зокрема, ГНЕУ звертає увагу, що у проекті використовується термін “інтерн” (наприклад, частина п’ята статті 36 Закону в редакції законопроекту). Натомість Закон України “Про вищу освіту” оперує терміном *“лікар (провізор) – інтерн”*.

2. Змінами до статті 38 Закону пропонується встановити, що “з метою визначення стратегії та напрямів провадження освітньої, наукової, науково-технічної, інноваційної, фінансово-господарської діяльності закладу вищої освіти керівник закладу вищої освіти має право утворювати на громадських засадах дорадчі (дорадчо-консультативні) органи (раду роботодавців, раду інвесторів, раду бізнесу, раду студентів, наукову раду, *раду випускників, раду ветеранів* тощо”. Вказана пропозиція, на думку фахівців ГНЕУ, у частині ради випускників, ради ветеранів (при цьому незрозуміло, про яких ветеранів йде мова) потребує належного обґрунтування, зокрема, з точки зору характеру участі їх у вирішенні зазначених завдань, правових наслідків надання/ненадання ними відповідних пропозицій та прийняття рішень тощо.

3. У доповненні до частини другої статті 40 Закону визначено, що “студенти для реалізації та захисту своїх прав і інтересів *на добровільній основі можуть створювати студентські громадські організації*, діяльність яких не суперечить законодавству та статуту закладу вищої освіти”. Варто зауважити, що добровільність створення громадських об’єднань закладена в зміст самого поняття “громадське об’єднання” (частина перша статті 1 Закону України “Про громадські об’єднання”).

4. Законопроектом також пропонується включити до принципів діяльності органів студентського самоврядування принцип “академічної доброчесності” (пункт 6 частина третя статті 40 Закону у редакції законопроекту). Така пропозиція законопроекту дублює припис пункту 8 частини другої статті 16 Закону.

5. ГНЕУ також акцентує увагу, що законопроектом пропонується в частині четвертій статті 40 Закону передбачити, що “у разі зарахування для здобуття вищої освіти за наступним рівнем до цього ж закладу вищої освіти упродовж трьох місяців від дати відрахування (але не пізніше строку проведення наступних виборів до відповідного органу студентського самоврядування), повноваження такої особи поновлюються від дати зарахування”. Проте таке положення законопроекту не узгоджується з абзацом другим частини першої статті 40 Закону, яким визначено, що усі студенти (курсанти), які навчаються у закладі вищої освіти, *мають рівні права та можуть обиратися та бути обраними в робочі, дорадчі, виборні та інші органи студентського самоврядування*.

6. Відповідно до частини шостої статті 40 Закону “за погодженням з відповідним органом студентського самоврядування приймаються рішення про: 1) відрахування студентів (курсантів) з закладу вищої освіти та їх поновлення на навчання (крім випадків, передбачених пунктами 1 – 3 частини першої статті 46

цього Закону); 2) переведення осіб, які навчаються у закладі вищої освіти за державним замовленням, на навчання за контрактом; 3) переведення осіб, які навчаються у закладі вищої освіти за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб, на навчання за державним замовленням; 4) призначення заступників керівників закладу вищої освіти, факультету (навчально-наукового інституту), які безпосередньо відповідають за освітній процес та роботу зі студентами, керівника студмістечка, керівників гуртожитків; 5) поселення осіб, які навчаються у закладі вищої освіти, у гуртожиток і виселення їх із гуртожитку; 6) затвердження правил внутрішнього розпорядку закладу вищої освіти в частині, що стосується осіб, які навчаються; 7) затвердження положення про організацію освітнього процесу; 8) діяльність студентських містечок та гуртожитків для проживання осіб, які навчаються у закладі вищої освіти”.

З огляду на перелік питань, що потребують погодження органом студентського самоврядування, з метою уникнення зловживань є доцільним зменшити запропонований місячний термін на погодження.

7. Зміст законопроекту, як вважає ГНЕУ, не повною мірою відповідає його уточнюючій назві – “щодо розширення прав органів студентського самоврядування та забезпечення прав здобувачів вищої освіти”, адже частина положень законопроекту стосується також питань порядку формування вченої ради, її складу (стаття 36 законопроекту), формування органів громадського самоврядування закладів вищої освіти (стаття 39 законопроекту).

8. До законопроекту є зауваження техніко-юридичного характеру.

8.1. ГНЕУ звертає увагу на розбіжності між текстом законопроекту і змістом порівняльної таблиці до нього (частина перша статті 40 Закону у редакції законопроекту).

8.2. У розділі I законопроекту відсутній поділ на пункти та підпункти.

Комітет Верховної Ради України з питань бюджету та Міністерство фінансів України за підсумками розгляду прийшли до висновку, що реалізація законопроекту *матиме вплив на показники бюджету (може зумовити збільшення видатків державного та місцевих бюджетів)*.

Норми законопроекту щодо перерахування коштів в обсязі не менше, як 0,5 відсотків власних надходжень, отриманих закладом вищої освіти від основної діяльності, на банківський рахунок громадської організації, створеної за рішенням вищого органу студентського самоврядування, не узгоджуються з нормами Бюджетного Кодексу України.

Також до Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій надійшли експертні висновки від центральних органів виконавчої влади та відомств.

Міністерство освіти і науки України в межах компетенції надає такі зауваження до зазначеного проекту Закону.

Положення законопроекту щодо внесення змін до статті 40 Закону України “Про вищу освіту” стосовно неприпустимості прийняття, введення в дію рішення без погодження з органом студентського самоврядування закладу вищої освіти у випадках, коли законом передбачена обов’язковість такого погодження, а також надання можливості такого ухвалення без відповідного погодження, якщо

протягом одного місяця після надходження відповідного подання орган студентського самоврядування не висловив своєї позиції, - потребує перегляду в бік зменшення такого строку до двох тижнів, оскільки можливе зумисне затягування процедур, передбачених частиною шостою цієї статті.

Відповідно до пункту 3 частини другої статті 36 Закону України “Про вищу освіту” вчена рада закладу вищої освіти ухвалює фінансовий план і річний фінансовий звіт закладу вищої освіти. Відтак зміни, що стосуються усунення вченої ради від прийняття рішення щодо визначення коштів, які пропонуються для органів студентського самоврядування, є недоцільними.

Національна академія педагогічних наук України вважає, що законопроект потребує доопрацювання.

1. Експерти звертають увагу, що низка пропозицій законопроекту є неузгодженою з положеннями чинного Закону України “Про вищу освіту”. Так, зокрема, пропозиція до пункту 7 частини шостої статті 40 про те, що вищим представницьким органом управління студентського самоврядування є парламент, обмежує право студентів на власну назву органу студентського самоврядування, передбаченою частиною четвертою статті 40.

2. Пропозиція щодо виділення органами місцевого самоврядування коштів на підтримку студентського самоврядування неприйнятна, адже згідно зі статтями 64-67 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” кошти місцевих бюджетів використовуються для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування наданих їм законом повноважень та забезпечення населення послугами не нижче рівня мінімальних соціальних потреб.

3. Пропозиції щодо використання термінології, притаманної законодавству з державного управління, зокрема “фінансовий суверенітет студентського самоврядування”, “повноваження студента”, не мають належного обґрунтування.

4. Низка пропозицій законопроекту, зокрема щодо переліку осіб, яким керівник закладу вищої освіти делегував частину своїх повноважень, заборона втручання в діяльність органів студентського самоврядування, їх повноважень, можливості реєстрації органу студентського самоврядування як громадської організації врегульовані відповідно частинами четвертою-восьмою статті 40 чинного Закону України “Про вищу освіту”.

5. Запропонований місячний термін погодження органом студентського самоврядування ухваленого рішення є надто тривалим, що може впливати на оперативність прийняття управлінського рішення, статутну діяльність закладу вищої освіти в частині кадрових призначень. Тому НАПН України пропонує скоротити цей термін з одного місяця до 15 календарних днів.

6. На думку експертів НАПН України, неприпустимими є запропоновані доповнення до пункту 5 статті 40, які передбачають, що “органи студентського самоврядування аналізують якість освітньої діяльності закладів вищої освіти та надають рекомендації щодо її вдосконалення, обов’язкові до врахування адміністрацією закладу вищої освіти”. Рекомендації і рішення щодо вдосконалення якості освітньої діяльності, на думку НАПН України, мають узгоджуватися всіма стейкхолдерами на партнерських засадах. Рекомендації

жодної із зацікавлених сторін (чи то викладачі, адміністрація чи студенти) не можуть бути пріоритетними чи обов'язковими до врахування без узгодження з усіма зацікавленими сторонами.

Профспілка працівників освіти і науки України вважає, що законопроект потребує суттєвого доопрацювання.

Зокрема, Профспілка працівників освіти і науки України звертає увагу, що зазначеним законопроектом не передбачено жодної відповідальності, яку несуть керівники студентської самоврядної організації за невиконання службових обов'язків.

Окрім того, законопроектом пропонується, щоб всі студентські самоврядні організації стали громадськими організаціями із банківським рахунком. Проте, за роки дії Закону України "Про вищу освіту" було створено близько десяти таких громадських організацій, що свідчить про неефективність та недоцільність їх створення.

Норма про те, що фінансове забезпечення студентського самоврядування здійснюється шляхом перерахування коштів закладом вищої освіти на банківський рахунок громадської організації, суперечить Бюджетному кодексу України.

Зміни, запропоновані до статей 36, 38 Закону України "Про вищу освіту", якими передбачено збільшення відсотку представництва студентів (курсантів) у складі вченої ради з 10 відсотків до 20 відсотків, у вищому колегіальному органі громадського самоврядування закладу вищої освіти, навчально-наукового інституту (факультету) – відповідно з 15 до 20 відсотків, автоматично скорочують відсоток представництва наукових, науково-педагогічних працівників закладу вищої освіти та ставлять під загрозу легітимність вказаних вище зібрань (наприклад, через відсутність кворуму).

Зміна, запропонована до частини другої статті 46, що передбачає надання керівнику органу студентського самоврядування закладу вищої освіти, територіального структурного підрозділу закладу вищої освіти **права на академічну відпустку** на період виконання повноважень зі збереженням місця навчання, стипендії та права на проживання в гуртожитку є неможливою для виконання, оскільки:

- відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України та Міністерства охорони здоров'я України від 6 червня 1996 № 191/153 **академічна відпустка - це перерва у навчанні**, право на яку студент отримує у випадку зниження працездатності внаслідок порушень функцій організму;

- відповідно до Постанови КМУ від 12 липня 2004 року № 882 стипендія призначається з першого числа місяця, що настає після закінчення семестрового контролю згідно з навчальним планом, на період до визначення результатів наступного семестрового контролю.

Законопроект містить багато положень, які суперечать нормам чинного законодавства, та неузгодженість змістово-термінологічних визначень, що закладені в основу законопроекту, а саме "студентське самоврядування" - це діяльність, що об'єднує усіх студентів, а "орган студентського самоврядування" - це форма (вид) вираження такої діяльності, що об'єднує усіх обраних членів.

ГО “Спілка ректорів закладів вищої освіти України”, підтримуючи цей законопроект, вважає, що потребує уточнення положення щодо утворення “ради ветеранів закладу вищої освіти”, зокрема, хто підпадає під визначення “ветеран”. Це стосується колишніх студентів, викладачів, адміністративний персонал закладу вищої освіти.

Крім того, на думку Спілки ректорів закладів вищої освіти України, термін погодження органом студентського самоврядування ухвалених рішень необхідно скоротити.

На засіданні підкомітету з питань вищої освіти 20.12.2022 р. було розглянуто зазначений законопроект і рекомендовано Верховній Раді України повернути його суб’єктам права законодавчої ініціативи на доопрацювання. У процесі обговорення народні депутати України - члени підкомітету з питань вищої освіти висловили пропозицію щодо створення робочої групи з підготовки нового законопроекту “Про внесення змін до Закону України “Про вищу освіту” щодо розширення прав органів студентського самоврядування” з врахуванням окремих положень законопроектів за реєстр. №№ 6313, 6313-1, 6313-2.

Заслухавши інформацію ініціаторів законопроекту, голови підкомітету з питань вищої освіти Гришиної Ю.М. та представників Міністерства освіти і науки України, **Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій ухвалив:**

1. Рекомендувати Верховній Раді України відповідно до пункту 2 частини першої статті 114 Регламенту Верховної Ради України проект Закону про внесення змін до Закону України “Про вищу освіту” щодо розширення прав органів студентського самоврядування та забезпечення прав здобувачів вищої освіти (реєстр. № 6313-1 від 03.12.2021р.), поданий народним депутатом України Гришиною Ю.М. та іншими народними депутатами України, відхилити.

2. Створити робочу групу з підготовки нового законопроекту “Про внесення змін до Закону України “Про вищу освіту” щодо розширення прав органів студентського самоврядування” з врахуванням окремих положень законопроектів за реєстр. №№ 6313, 6313-1, 6313-2.

3. Співдоповідачем на пленарному засіданні Верховної Ради України з цього питання визначити народного депутата України, голову підкомітету з питань вищої освіти Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій Ю. Гришину.

Голова Комітету

Сергій БАБАК